

Az aszkézis lényege és értelme

Az ember ma alig tud valamit az aszkézisről, ha hallott is róla, leginkább téves dolgokat. A legtöbben önkínzással azonosítják és természetes, hogy ezt gondolatban valamiféle perverzióval kapcsolják össze. Úgy tűnik, a keresztény oktatásban sem tudunk az aszkézisről elfogadhatóan beszélni. Idegen a protestáns felfogástól, a katolikusok is gyanakvással viszonyulnak hozzá, és túlzó, középkori vallási gyakorlatnak vélik. Még ha méltányolják is, mint a szentek magatartását, elutasítják, ha magukra kellene vonatkoztatni.

Érthető is ez a vélekedés, ha meggondoljuk, hogy mily hiányos az a tudás, amire véleményüket alapozzák.

Szögezzük le, hogy a nyugati kultúrától idegen a szenvedés kultusza. A keresztény gondolkodás elutasítja, rossznak tartja a szenvedést. Ezt nyilvánvalónak tekinti a kinyilatkoztatás, alátámasztja a filozófia, az antropológia is.

Szenvedni rossz, az ember igyekszik is elkerülni. Akkor vállalja a szenvedést, ha annak értelmét látja. Három lehetőség áll előtte. Az aszkézis ezért három gondolati síkon közelíthető meg, bár ezek élesen nem választhatók el egymástól.

I. Az első megközelítés alapja Isten bibliai embernek adott parancsa. Akkor a Teremtő azt mondta az embernek, hogy ápolja és gondozza a teremtett világot, teremtsen gazdaságot, kultúrát, ismerje meg a teremtett világ törvényeit, hajtsa uralma alá a természetet és uralkodjon saját természetén. Gazdagítsa a rábízott talentumokat, építsen palotákat, írjon költeményeket, gyógyítsa a betegeket, tanítsa a gyermekeket, irányítsa ösztöneit, táplálja, de tartsa láncon fantáziáját. Vagyis tegye az anyagi világot szellemivé, magát szabaddá.

Élj egészségesen – már ami rajtad múlik –, ne engedj a kísértéseknek: ne engedj, hogy kialakuljon a dohánytól, alkoholtól, drogtól való függésed. Állj ellen a torkosság, a bujaság kísértésének, ne függj hangulatodtól, haragodtól, ne engedj a karrier vágyának.

Ez fáradságot, erőfeszítést igényel. Az erőfeszítés meg szenvedéssel járhat, mint a súlyemelőnek is fájhatnak az izmai. A fáradság is lehet fájdalmas. A talentumok gyarapítása önuralmat, magunk legyőzését követeli.

Az aszkézis első síkja ez. Ilyen értelemben aszkézis a fogyókúra is, ha az egészséget és a szépséget szolgálja (és nem a kóros hiúságot, ami halálos kimenetelű addikcióhoz vezet). A fogyókúra Istennek tetsző tett lehet, és akkor sajátos célú böjtnek tekinthetjük. Az aszkézisnek ez az értelme keresztényre

és nem keresztényre egyaránt vonatkozhat, és ha muszlim vagy hindu, vagy marxista azért böjtöl, mert egészségéért fogyókúrázik, jól teszi.

II. Az aszkézis értelmének második síkját keresztények, leginkább katolikusok fogják fel. Az ember nem csak akkor látja értelmét a szenvedésnek, ha munkája eredményéért, testi-lelki egészségéért szenved. Szívesen (ha nem is örömmel) vállalja a szenvedést a szülő asszony is, a tűzoltó, ha égő házból égési sérüléseket szenvedve ment ki egy gyermeket.

A szenvedésnek értelmet adhat, ha valakiért vállaljuk. Középkori történet szerint egy asszonyt megvesszőzésre ítélték. A fájdalmas büntetést átvállalta a férje, „megváltotta” feleségét. Ilyen jelenetet látunk a *Pompei* című filmben.

Jézus Krisztus megváltotta az embert. A keresztény tanítás lényege az, hogy Isten megtestesült Igéje magára vette életünket, bűneink terhét, életét adta értünk és az adósságlevelünket a „keresztfára szögezte”. „Értünk szenvedett, bizony való” (Paul Claudel: *A keresztút*). Igaz, szenvedésének mértéket nem lehet hasonlítani a középkori férj, vagy a pompeii rabszolga szenvedésének nagyságához.

Azt még az ember megértheti, hogy mi értelme van a középkori férj és a szerelmes rabszolga áldozatának. Az ember megváltása azonban olyan misztérium, amit *nem érthetünk meg*, mert a lényeg nem érthető. Ez Isten drámai titka. Ám ha van értelme annak, hogy egy ember a többiek szenvedését – nemcsak a nyilvánvaló esetekben – magára vegye, vagyis van értelme Jézus szenvedésének, akkor van értelme annak, hogy egy ember vállalja a szenvedést a másikért. Vállalja, mert életet ad neki, vagy üdvösségét szolgálja, vagy mentesíti a szenvedéstől.

A kereszténység története a példák sokaságát tárja elénk. Talán a leg egyszerűbb és legszebb Becket Szent Tamás esete. Canterburyi Szent Tamás (Thomas Becket) canterburyi érsek, Anglia prímása volt. II. Henrik király főurakat bérelt fel, és ők 1170. december 29-én a székesegyházban megölték. Amikor levették róla a díszes főpapi ruhát, alatta durva anyagból készült vezeklő inget találtak.

A modern ember megütközik ezen, értelmetlennek, vallásos túlzásnak tartja. Becket Szent Tamás Árpád-házi Szent Margit példaképe, mestere volt.

A magyar királylány élete is vezekléssel telt. Miért tette? Van-e értelme az önként vállalt szenvedésnek?

Van-e értelme annak, hogy keresztény ember egy másik emberért, annak gyógyulásáért, üdvösségéért böjtöt vállaljon, vagy testvéreiért, a bűnösök megtérésért böjtöljön?

Ha van értelme imádkozni egymásért, akkor van értelme a böjtnak is. Idézzük fel Jézus Krisztus szavait (Mt 17.21). Tény, hogy a keresztény magatartáshoz minden időben hozzátartozott a böjt, gondoljunk csak a nagyböjtre, a hamvazószerda, a nagypéntek szigorú böjtjére. A böjtre, mint az imára, igent mondunk.

Fontoljuk meg, hogy a böjt olyan, mint a vezeklő ing. Mi különbség volna egy komoly böjt és egy kemény anyagból készített ing között?

De van-e ennek értelme? Világos, hogy jó dolog az önmegtagadás, ha azt a belső szabadságunkért tesszük, jó, ha lemondunk a falánkságról és a bujaságról, a haragról és a többiről. De miért jó, hogy Becket Tamás vezeklő inget viselt, Szent Margit keményen böjtölt?

Ez olyan kérdés, amit valóban csak katolikusok fognak fel. De nézzünk a keresztre! Ha nincs értelme Margit áldozatának hazánkért, apjáért, testvééréért, ha értelmetlen a keresztény másik emberért vállalt böjtje, vezeklése, akkor mi értelme van a keresztnek?

Sok keresztény azt mondja, hogy Jézus szenvedése szükséges a megváltáshoz, hogy elváljon a jó és a rossz, hogy megvalósuljon a metafizikai igazság követelménye. De Jézus áldozata elég is, Jézus szenvedéséből semmi sem hiányzik. Ám akkor hogy kell értenünk Szent Pál Kolosszeiekhez írt levelének versét: „Kiegészitem testemben azt, ami hiányzik Krisztus szenvedéseiből, testének, az egyháznak javára” (Kol 1,24)? Jó volna, ha elmélyednénk ebben a keresztény gondolatban és elolvasnánk II. János Pál pápa *Salvifici doloris* kezdetű, az emberi szenvedés keresztény értelméről írt apostoli levelét.

A transzcendenciára érzékeny keresztény felfogás szerint a szenvedés titok, misztérium, a metafizikai rossz terméke. Nem csak hiány, valóságosan létezik, mint személyes gonosz is, és terjed, óriásira növekedve – mint hatalmas lavina – gördül a világban és mindenkit maga alá gyűr.

Misztérium a bűn, titok a következménye, a szenvedés és a halál. Misztérium a megmenekülés is, a megváltás titka is.

Keresztény ember előtt álló lehetőség és feladat, hogy a rosszat kivonja a világból, hogy az irgalom tetteként, magára vegye mások szenvedését, üdvösségének terhére. Imádkozhat a gyermekeiért, szüleiért, barátaiért, imádkoznia kell az ellenségeiért, böjtölhet is értük és vezeklő inget is viselhet üdvösségükért.

Úgy van azonban, hogy nem kell keresni a szenvedést, nincs szükség zsákvászonból inget készíteni. Az élet hozza a szenvedést. Mindennapos tapasztalatunk a betegség, és a megalázottság, a kudarc, a gyász sok szenvedéssel

jár. Ezeket felajánlhatjuk az emberek javára, a bűnösök megtéréséért, hazánk jobb sorsáért, az egyházért, a papokért. Vállalhatjuk testvérünk gyógyulásáért, barátnőnk szerelméért. Áldás, hogy tehetünk mások boldogságáért, hozzájárulhatunk üdvösségükhöz. Áldás nekünk is: szenvedésünk értelmet nyer.

III. Az aszkézis harmadik szintje nem jár éhezéssel, nem tartozik hozzá fizikai szenvedés. Ez inkább öröm. Keveset mondhatunk róla, mert megfelelő szavunk is kevés van, és azt is csak azok hallják meg, „akiknek fülük van a hallásra”. Az aszkézisnek ez a fokozata a misztikus lét vonása. Van, akit magával ragad és izzóvá válik benne Isten szeretete. Az ilyen ember felfogja, hogy mit jelentenek Jézusnak a szavai, hogy „aki utánam akar jönni, tagadja meg magát”. Az ilyen ember érti, hogy mit jelent kiüresíteni magát, amint Jézus tette. Isten iránti izzó szeretet a misztikus szentet magával ragadja. Már semmi sem fontos neki, csak Krisztus. Nem ragaszkodik semmihez sem, a „nagy válást” (C. S. Lewis *Nagy válás* c. regénye) már a földön megvalósítja. Az ilyen ember a mennyországban él. Tökéletesen megvalósítja a lelki szabadságot, nem függ a dolgoktól, a tárgyaktól.

A lelkiségi irodalom ezt a magatartást nevezi lelki szegénységnek. Akit ilyen erővel ragad meg Isten, az még saját üdvösségével sem törődik, csak az Atya örömeivel. A szerető Isten majd megadja neki.

A misztikus magatartás lényege is nehezen ragadható meg. Inkább figyeljünk a példákra, így Assisi Szent Ferencre. Költőnek mondják, a természetet, a madarak, fák szeretetét, a gubbioi farkassal való barátságát állítják elének. Ám nem ez a lényeg. Isten iránti szeretete, az öröm hozza elő az énekhangokat, azért énekel meg minden szépet, mert minden szépség Isten szépségének képe. Nem kellett neki a világ dolgai, elégnek látta Isten szeretetét, ezért vállalta a koldus szegénységét.

Assisi Szent Ferenc *nem a szegények szentje*, nem akarta ő megoldani a szegénység társadalmi „problémáit”, csak csatlakozott hozzájuk.

Az aszkézis első síkja Isten parancsával van kapcsolatban: uralkodj magadon, növeld és ápold szabadságodat ösztöneid, hajlamaid és a világ dolgai felett. Második síkon az emberszeretet, az irgalom teszi érthetővé az aszkézist. Aki böjtöl, vezekel, aki vállalja a szenvedést, elviseli a betegséget, az a másikért „imádkozik”. Az aszkézis harmadik síkja az Isten iránti misztikus szeretet vonása.

+